

RAPPORT

EVALUERING AV VIVAT SELVMORDSFØREBYGGING FOR HELSEDIREKTORATET

1. NOVEMBER 2019

Leveransen er utarbeidet for oppdragsgiver, og dekker kun de formål som med denne er avtalt. All annen bruk og distribusjon skjer for oppdragsgivers regning og risiko. BDO AS eller BDO Advokater AS vil ikke kunne gjøres ansvarlig overfor en tredjepart.

INNHOOLD

SAMMENDRAG	3
1 INNLEDNING.....	4
1.1 GJENNOMFØRING OG METODE	5
1.2 AVGRENSNINGER OG FORBEHOLD	5
2 VIVAT SOM ORGANISASJON OG TILSKUDDSMOTTAKER	6
2.1 ER VIVAT HENSIKTMESSIG ORGANISERT FOR Å SIKRE AT MEST MULIG RESSURSER BRUKES TIL SELVMORDSFØREBYGGENDE ARBEID?	6
2.2 HAR VIVAT UTARBEIDET PLANER FOR HVORDAN TILSKUDDSMIDLENE SKAL BRUKES?	7
2.3 HAR VIVAT RUTINER FOR DOKUMENTASJON AV KOSTNADER, SÆRLIG MED HENSYN TIL RELEVANS FOR TILSKUDDETS FORMÅL?	8
3 KURSENE INNRETNING OG INNHOOLD.....	9
3.1 ER DEN PRAKTISKE GJENNOMFØRINGEN AV KURSENE HENSIKTMESSIG MED HENSYN TIL HYPPIGHET, TID OG STED?.....	9
3.2 HVORDAN SIKRER VIVAT AT KURSENE KONTINUERLIG FØLGER BESTE PRAKSIS OG HENSYNTAR RELEVANT FORSKNING?	10
3.3 OPPEVES INNHODET I KURSENE SOM RELEVANT?.....	11
3.4 PÅVIRKES INNHODET AV KURSLEDERS BAKGRUNN?.....	12
4 KURSENE TILGJENGELIGHET	15
4.1 HVORDAN MARKEDSFØRER VIVAT OG RVTSENE KURSENE FOR Å NÅ UT TIL FLEST MULIG?	15
4.2 OPPEVER POTENSIELLE KURSDELTAGERE NOEN VESENTLIGE BARRIERER FRA Å DELTA PÅ KURSENE?.....	16
4.3 ER DELTAGERAVGIFTEN OG EVENTUELLE SUBSIDIER HENSIKTMESSIG?.....	18
5 KURSENE MÅLOPPNÅELSE	20
5.1 FÅR KURSDELTAGERNE ET GODT UTBYTTE AV KURSENE, HERUNDER ENDRING I PRAKSIS OVER TID?	20
5.2 HVORDAN SIKRER VIVAT GOD MÅLOPPNÅELSE GJENNOM EKSEMPELVIS TILBAKEMELDINGER OG EVALUERINGER?	22
5.3 I HVILKEN GRAD SAMARBEIDER VIVAT MED ANDRE RELEVANTE AKTØRER, ER DET SATT MÅL FOR SAMARBEIDET OG FØLGES RESULTATENE OPP?.....	23
6 ANBEFALINGER.....	24
7 VEDLEGG.....	25

SAMMENDRAG

Vivat selvmordsforebygging mottar tilskudd fra Helsedirektoratet gjennom tilskuddsordningen «Nasjonale tiltak for forebygging av selvmord og selvskading». Organisasjonen tilbyr flere kurs innen selvmordsforebygging, blant annet i å fange opp faresignaler og yte førstehjelp til mennesker i selvmordsfare.

BDO er engasjert av Helsedirektoratet for å gjøre en evaluering av Vivat selvmordsforebygging. Vi har evaluert organisasjonen innenfor fire områder:

- Vivat selvmordsforebygging som organisasjon og tilskuddsmottaker
- Kursenes innretning og innhold
- Kursenes tilgjengelighet
- Kursenes måloppnåelse

BDOs vurdering er at Vivat selvmordsforebygging, gitt dagens rammer, er hensiktsmessig organisert for å sikre at mest mulig ressurser brukes til selvmordsforebyggende arbeid. Vi mener at Vivat selvmordsforebygging har tilfredsstillende planer for bruk av tilskuddsmidler og har ikke avdekket forhold som tilsier at Vivat selvmordsforebygging mangler rutiner eller etablert praksis for dokumentasjon av kostnader.

Vår vurdering er at den praktiske gjennomføringen av kursene i all hovedsak er hensiktsmessig. Ved å ha god dialog med Livingworks Education, som er ansvarlig for kursenes innhold, mener vi at Vivat selvmordsforebygging følger opp at kursene holder beste praksis.

Vi mener at kursene fremstår tilgjengelige med hensyn til pris, lokasjon og tidsbruk. Vivat selvmordsforebygging prioriterer ikke aktiv markedsføring gjennom typiske salgskanaler. Det er vår vurdering at organisasjonen vil være tjent med å utarbeide en tydeligere markedsføringsstrategi som definerer mål og tiltak. Det kan bidra til økt koordinering av Vivats samlede markedsføringsarbeid og bedre synlighet i markedet.

Vår spørreundersøkelse viser at kursdeltagerne opplever at kurset har gjort dem bedre i stand til å møte personer i selvmordsfare og at de fleste av kursdeltakerne som har møtt/møter personer i selvmordsfare har brukt og/eller fortsatt bruker kursets innhold i møte med disse. Vivat selvmordsforebygging gjennomfører spørreundersøkelser med kursdeltagere umiddelbart etter kurset, og vi mener at dette gir et tilfredsstillende kunnskapsgrunnlag for å sikre måloppnåelse på kort sikt. Dersom måloppnåelse på lang sikt skal måles bør det gjennomføres flere målinger, fortrinnsvis før, like etter og etter utvalgt antall år etter kursene.

Videre har Vivat selvmordsforebygging et bredt samarbeid med mange relevante aktører. Disse samarbeidene er i større eller mindre grad formalisert gjennom avtaler. I samarbeidsavtalene vi har fått oversendt er det definert mål og tiltak for samarbeidet, men vi mener at samarbeidsmålene bør være mer eksplisitte og etterprøvbare for å skape større grad av forpliktelse.

Oppsummert mener vi Vivats organisering og Vivats kurs' innretning, innhold i og tilgjengelighet av disse er hensiktsmessige og at kursenes måloppnåelse er tilfredsstillende. På bakgrunn av våre funn og vurderinger har vi allikevel noen anbefalinger til aktiviteter og tiltak knyttet til kursprogrammets tilgjengelighet og måloppnåelse:

- Vivat selvmordsforebygging bør utarbeide en plan for markedsføring som definerer mål og tiltak.
- Vivat selvmordsforebygging bør etterstrebe mer standardiserte kurspriser der det er hensiktsmessig.
- Vivat selvmordsforebygging bør utføre flere evalueringer med tidligere deltagere dersom måloppnåelse på lang sikt skal bekreftes.
- Vivat selvmordsforebygging bør etterstrebe eksplisitte og etterprøvbare mål og tiltak i samarbeidsavtaler.

1 INNLEDNING

Helsedirektoratet forvalter tilskuddsordningen «Nasjonale tiltak for forebygging av selvmord og selvskading», som har som mål å dekke utgifter til forebygging og redusering av omfanget av selvmord, selvmordsforsøk og selvskading, til god psykisk helse og mestring i befolkningen, til redusert forekomst av selvmord og selvskading i risikogrupper og til et kunnskapsbasert tjenesteapparat.¹ En av tilskuddsmottakerne i ordningen er Vivat selvmordsforebygging (Vivat).

Vivat tilbyr kurs i hvordan man kan bli mer oppmerksom, fange opp faresignaler og yte førstehjelp til mennesker i selvmordsfare. Målgruppen for kurset er ansatte i tjenesteapparatet, som helse- og sosialarbeidere, lærere, brann- og redningspersonell, ansatte i Forsvaret, studenter til disse yrkene og frivillige og private aktører som møter mennesker i selvmordsfare gjennom sitt arbeid.² Det er den canadiske organisasjonen LivingWorks Education (LivingWorks) som utarbeider og eier kursene, og Vivat er eneste aktør i Norge som tilbyr disse kursene. Vivat er ansvarlig for kursene og utdanner kursledere som gjennomfører kurs på vegne av ulike arrangører, eksempelvis kommuner og frivillige organisasjoner.

Helsedirektoratet har engasjert BDO for å gjøre en evaluering av Vivat som gjennom mange år har mottatt tilskudd fra Helsedirektoratet. Forrige evaluering av Vivat ble gjennomført i 2007.

BDO har i samarbeid med Helsedirektoratet definert følgende evalueringsområder og problemstillinger:

- Vivat som organisasjon og tilskuddsmottaker
  - Er Vivat hensiktsmessig organisert for å sikre at mest mulig ressurser brukes til selvmordsforebyggende arbeid?
  - Har Vivat utarbeidet planer for hvordan tilskuddsmidlene skal brukes?
  - Har Vivat rutiner for dokumentasjon av kostnader, særlig med hensyn til relevans for tilskuddets formål?
- Kursenes innretning og innhold
  - Hvordan sikrer Vivat at kursene kontinuerlig følger beste praksis og hensyntar relevant forskning?
  - Opplevs innholdet i kursene som relevant?
  - Påvirkes innholdet av kursleders bakgrunn?
  - Er den praktiske gjennomføringen av kursene hensiktsmessig med hensyn til hyppighet, tid og sted?
- Kursenes tilgjengelighet
  - Opplever potensielle kursdeltagere noen vesentlige barrierer fra å delta på kursene?
  - Hvordan markedsfører Vivat og RVTsene³ kursene for å nå ut til flest mulig?
  - Er deltageravgiften og eventuelle subsidier hensiktsmessig?
- Kursenes måloppnåelse
  - Får kursdeltagerne et godt utbytte av kursene, herunder endring i praksis over tid?
  - Hvordan sikrer Vivat god måloppnåelse gjennom eksempelvis tilbakemeldinger og evalueringer?
  - I hvilken grad samarbeider Vivat med andre relevante aktører, er det satt mål for samarbeidet og følges resultatene opp?

---

¹ Helsedirektoratet, *Innvilgelse av tilskudd*, 2018

² <https://vivatselvmordsforebygging.net/kursledere/bli-kursleder-i-vivat/>

³ RVTs står for Regionalt ressurscenter om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging. Det er fem ulike regionale RVTSer i landet.

1.1 GJENNOMFØRING OG METODE

Gjennomføringen av denne evalueringen har bygget på kvalitative og kvantitative metoder. Vi har gjennomført intervjuer, gjennomgått dokumenter og sendt ut en spørreundersøkelse til tidligere deltagere.

Følgende personer har blitt intervjuet i forbindelse med evalueringen:

- Geir Øyvind Stensland, avdelingsoverlege og -leder ved avdeling for fagutvikling, forskning og utdanning ved UNN
- Ann-Jorid Møller, leder for Vivat
- Elin Hartvigsen, leder for RVTs Nord
- Anette Seierstad, faglig konsulent i Vivat
- Sven Johan Lindmark, faglig konsulent i Vivat
- Sigrid Tonstad, faglig-administrativ konsulent i Vivat
- Lena Wøhni, administrativ konsulent i Vivat
- Gudrun Austad, psykiatrisk sykepleier ved RVTs Vest

Samtalene har blitt gjennomført som semistrukturerte intervjuer med utgangspunkt i en intervjuguide, men med rom for oppfølgingsspørsmål og tilleggsmomenter. I tillegg til intervjuene ble det gjennomført oppstartsmøte med Helsedirektoratet, hvor deres rolle som forvalter ble forklart.

BDO har mottatt følgende hovedkategorier av dokumenter:

- Tilskuddssøknader og -rapporteringer med vedlegg
- Samarbeidsavtaler
- Utvalgte evalueringer
- Organisasjonsoversikt
- Diverse informasjon om kursene

Spørreundersøkelsen har blitt sendt til ca. 460 tidligere deltagere og vi har fått 124 svar. Det gir en svarprosent på ca. 27 prosent. Etter bestilling fra BDO har Vivat oversendt e-postadresser til deltagere på enten Førstehjelp ved selvmordsfare eller Oppmerksom på selvmordstanker (OPS!) i perioden oktober 2017 til mars 2018.⁴ På grunn av personvern hensyn ble tidligere deltagere først kontaktet av Vivat og informert om at de kunne reservere seg mot at BDO skulle motta deres kontaktinformasjon.

Spørreundersøkelsen har bestått av flere spørsmål og påstander som mottakerne har blitt bedt om å ta stilling til, eksempelvis følgende påstander som omhandler kvalitet og innhold i kursene:

- Alt i alt opplevde jeg kvaliteten på kurset som god
- Kurslederen var god
- Kursleders bakgrunn og erfaringer var relevant for meg
- Kursets innhold var relevant for min yrkesgruppe
- Kurset har gjort meg bedre i stand til å møte personer i selvmordsfare

BDO presiserer at svarene i spørreundersøkelsen ikke kan generaliseres til å gjelde for alle deltagere, verken i perioden eller generelt. Skjevt utvalg kan forekomme eksempelvis dersom mange har valgt å reservere seg mot å delta. Vi har ikke hatt grunnlag for å kontrollere Vivats utvalg utover å gi dem utvalgskriteriene som deltagerne skulle velges ut ifra.

1.2 AVGRENSNINGER OG FORBEHOLD

Vivat tilbyr totalt seks typer kurs, hvorav Førstehjelp ved selvmordsfare og OPS! er de mest arrangerte. Det er disse kursene denne evalueringen har tatt utgangspunkt i. De fire andre kursene er FriskOpp, Suicide to hope og to ulike kurslederkurs. Disse kursene arrangeres i et mye

---

⁴ 82 prosent av respondentene i spørreundersøkelsen har deltatt på Førstehjelp ved selvmordsfare, 24 prosent har deltatt på OPS! og 2 prosent har svart «annet». Noen har deltatt på begge kursene. Når resultater fra kursene hver for seg presenteres i rapporten er deltagere som har deltatt på begge kursene holdt utenfor. 92 deltagere har bare deltatt på Førstehjelp ved selvmordsfare og 20 deltagere har bare deltatt på OPS!.

lavere omfang er dermed utelatt fra evalueringen, på grunn av personvern hensyn og utfordringer med generalisering.⁵

Videre har ikke BDO gjort undersøkelser i Vivats økonomisystemer. Vi har heller ikke vurdert den individuelle kompetansen til ansatte i Vivat eller tilknyttede kursledere. For å vise et samlet bilde av kurslederens påvirkning på kursets kvalitet har vi likevel inkludert spørsmål om kursdeltagerenes oppfatning av kursleders kompetanse og erfaring i spørreundersøkelsen.

I vurderingene av kursenes måloppnåelse besvarer vi utvalgte problemstillinger knyttet til overordnet måloppnåelse. Vi evaluerer ikke årlige mål og delmål som er oppgitt av Vivat i søknad og tilskuddsbrev, men vi vurderer om disse understøtter de overordnede målene med tilskuddet.

BDO finner det riktig å presisere at vi ikke kan påta oss ansvar for fullstendigheten eller riktigheten i det grunnlagsmaterialet som vi har blitt fremlagt og som har vært utgangspunkt for våre vurderinger. Dersom vi har mottatt uriktige eller ufullstendige opplysninger, har vi ikke hatt anledning til å avdekke dette ut over overordnede rimelighetsvurderinger.

2 VIVAT SOM ORGANISASJON OG TILSKUDDSMOTTAKER

2.1 ER VIVAT HENSIKTMESSIG ORGANISERT FOR Å SIKRE AT MEST MULIG RESSURSER BRUKES TIL SELVMORDSFØREBYGGENDE ARBEID?

2.1.1 Fakta

Vivat er organisert som en del av Universitetssykehuset Nord-Norge (UNN) under avdeling for fagutvikling, forskning og utdanning ved klinikk for psykisk helse og rus. Per 15. juni 2019 består Vivat av 5,8 årsverk, hvorav leder, en administrativ konsulent og en faglig-administrativ konsulent arbeider i fulle stillinger ved hovedkontoret i Tromsø. De resterende årsverkene er 1,8 faglig administrative stillinger lokalisert i Oslo, og den resterende stillingsressursen er fordelt på ansatte veiledere i region Midt, Sør og Vest. I tillegg er ca. 180 lokale kursledere tilknyttet Vivat, men disse har ikke status som ansatte. I Tromsø er Vivat samlokalisert med RVTS Nord.

Vivat benytter seg av UNNs stabs- og støttefunksjoner som økonomi, HR, innkjøp og IKT. Eksempelvis får Vivat bistand fra økonomikonsulenter i UNN til regnskapsføring, og IKT-støtte leveres av UNN. Vivat betaler overhead til UNN for stabs- og støttefunksjoner.

Vivat var underlagt RVTS Nord, en annen enhet ved avdeling for fagutvikling, forskning og utdanning, frem til 2015. Etter klinikksammenslåing og etablering av Psykisk helse og rusklinikk i UNN-linja, ble Vivat sidestilt RVTS Nord og andre enheter i avdeling for Fagutvikling, forskning og utdanning. Av våre intervjuer fremgår det at denne delingen har hatt positive effekter for begge enhetene ved at både Vivat og RVTS Nord kan ha enda større oppmerksomhet på sine kjerneoppgaver. Det ble i intervjuene også gitt uttrykk for at det å ha dedikerte og sidestilte ledere for de to enhetene har gjort styring enklere.

Vivat som organisasjon var i sin opprinnelige form ikke en kursarrangør, men en organisasjon som utdannet og kvalitetssikret kursledere og kursinnhold. Vivat forteller at økt tilskudd fra Helsedirektoratet har gjort at de i dag også arrangerer kurs selv. Kursene initieres enten av Vivat selv, av lokale kursledere eller andre arrangører som ønsker kurs.

Uavhengig av hvem som arrangerer kurset er det Vivat som er ansvarlig for innhold i kurset og kursleders kompetanse, samt oppfølging og evaluering fra kursdeltakere. Før hvert kurs sendes det ut fysisk kursmateriell fra kontoret i Tromsø. Dette pakkes og sendes av de ansatte. På grunn av opphavsrettshensyn overfor LivingWorks kan ikke kursledere ha sitt eget kursmateriellager.

---

⁵ I 2018 deltok 170 personer på de fire kursene totalt. Dette tilsvarer ca. 2 prosent av totalt antall kursdeltagere, 7840. Hver kurstype ble arrangert mellom én og fire ganger, og på hver kurstype deltok totalt mellom 18 og 64 mennesker. Lav utvalgsstørrelse kan medføre personvernutfordringer, siden både deltagere og kursledere enklere kan identifiseres. Det vil i tillegg være uheldig å generalisere et så lavt antall kurs og deltagere.

2.1.2 Vurdering

Det er BDOs vurdering at Vivat får en rekke gevinster av å være organisert i UNN-systemet. Særlig gjelder dette stordriftsfordeler med tanke på stabs- og støttefunksjoner. Alternativet er å kjøpe disse tjenestene fra eksterne aktører eller å løse de i egenregi. Dette mener vi er lite hensiktsmessig sammenlignet med dagens ordning.

Videre er det vår vurdering at Vivats desentraliserte struktur, med administrasjon i Tromsø, større og mindre stillinger i alle landets helseregioner samt et stort antall lokale kursledere, gir god nasjonal tilstedeværelse og tilgjengelighet.⁶ Dette bidrar til at organisasjonens kompetanse når ut til ulike deler av landet, samtidig som det er lettere for dem å raskt fange opp behov i lokalsamfunnet. Geografisk spredning gjør det også enklere å markedsføre kursene gjennom lokal tilstedeværelse. Samtidig mener vi det er positivt at Vivat er samlokalisert med RVTS Nord i Tromsø, da dette både kan forenkle samhandlingen mellom disse og bidra til å skape et solid fagmiljø for de ansatte.

Vi mener det er hensiktsmessig at Vivat og RVTS Nord i dag er to sidestilte og separate enheter. Det gjør at Vivat kan fokusere på sine kjerneområder og disponere sine egne ressurser på den måten de finner hensiktsmessig, uten å være i konkurranse med RVTS Nord sine ressurser eller interesser.

Det er BDOs vurdering at Vivat burde kommunisere til LivingWorks at kursmaterieell på sikt bør digitaliseres. Det vil kunne bidra til å effektivisere driften og frigjøre ressurser som i dag brukes til manuelle arbeidsoppgaver.

I sum mener vi Vivat, gitt dagens rammer, er hensiktsmessig organisert for å sikre at mest mulig ressurser brukes til selvmordsforebyggende arbeid.

2.2 HAR VIVAT UTARBEIDET PLANER FOR HVORDAN TILSKUDDSMIDLENE SKAL BRUKES?

2.2.1 Fakta

Vivat leverer detaljerte tilskuddssøknader som angir mål, tiltak, risikofaktorer og kontrolltiltak til Helsedirektoratet. I tillegg redegjøres det i søknaden for bakgrunn og behov, målgruppe, organisering og kurstilbudets innhold. Vivats leder har i intervju informert om at tildelingsbrev og søknad fungerer som organisasjonens virksomhetsplan.

Målene som er angitt for søknaden i 2019 er som følger:

- Utvikle og styrke Vivat
- Øke kursenes og kurslederopplæringens tilgjengelighet
- Tilpasning av kurset OPS! til samisk og for Forsvaret
- Utpøving av kurset Suicide to Hope

For å oppfylle disse målene har Vivat utarbeidet en tiltaksliste som er vedlagt søknaden for 2019. Eksempelvis har Vivat definert følgende tiltak for å oppfylle målet om å øke kursenes tilgjengelighet:

- Fortsatt sørge for god informasjon om Vivat sine kurstilbud til aktører som jobber med barn, ungdom, voksne og eldre. Ha spesielt fokus på målgrupper som møter mennesker, men som ikke så lett oppsøker eller gis denne type kompetanse
- Videreføre subsidierte kurs for kommuner
- Videreføre subsidierte kurs for frivillige
- Informere om og tilby kurs til flere videregående skoler/fylkeskommuner
- Informere om og tilby kurs til flere ungdomsskoler
- Informere om og tilby kurs til ansatte som jobber med flyktninger og enslige mindreårige
- Informere om og tilby kurs til ansatte innen kriminalomsorg
- Dekke deltageravgift for studenter

---

⁶ Kursenes geografiske spredning gjennomgås i kapittel 3.1.

- Videreføre subsidiert kurslederkurs for Førstehjelp ved selvmordsfare (inntil 24 deltagere) og OPS! (inntil 20 deltagere)

I intervjuene ble sen tilskuddstildeling og -utbetaling trukket frem som en hemmende faktor for god planlegging. Det at tildelingsbrevet først kommer i løpet av tilskuddsåret oppleves som uforutsigbart.⁷ Eksempelvis ble det gitt uttrykk for at det er vanskelig å forplikte organisasjonen til aktiviteter når man ikke vet hvor stort tilskudd man vil motta. Videre ble det gitt uttrykk for at større forutsigbarhet rundt tildeling av tilskudd ville tillatt Vivat å planlegge mer langsiktig.

2.2.2 Vurdering

Det er BDOs vurdering at Vivats søknad til Helsedirektoratet utgjør en tilfredsstillende plan for hvordan tilskuddsmidlene skal brukes og at målene og tiltak i søknaden er i tråd med tilskuddsordningens overordnede formål. Søknaden gir en tydelig oversikt av hva Vivat tilbyr og har tenkt til å gjøre samt hvordan utgiftene fordeler seg mellom lønnskostnader, reisekostnader og så videre. Vivat har et tydelig produkt hvor «produksjonen», altså antall avholdte kurs, lett lar seg måle. Vi mener videre at både målene og tiltakene Vivat har definert synes etterprøvbare og hensiktsmessige.

Videre er det vår vurdering at sen tildeling av tilskuddsmidler medfører uforutsigbarhet for Vivat. Det faller utenfor vårt mandat å mene noe om tilskuddsordningens innretning og praksis for utbetaling, men det fremstår som tydelig at økt forutsigbarhet ville gitt økt evne til å planlegge mer langsiktig.

2.3 HAR VIVAT RUTINER FOR DOKUMENTASJON AV KOSTNADER, SÆRLIG MED HENSYN TIL RELEVANS FOR TILSKUDDETS FORMÅL?

2.3.1 Fakta

I tilskuddsbrevet for 2019 fra Helsedirektoratet til Vivat heter det følgende: «Det skal føres regnskap for tilskuddet, skilt fra det øvrige regnskapet for eksempel med en prosjektkode. Regnskapet skal kun vise hvilke utgifter som er dekket av tilskuddet». Videre står det at regnskapet skal kunne sammenlignes med søknadsbudsjettet.

Vivat er et eget kostnadssted i UNNs økonomisystem, regnskapet deres er i så måte helt adskilt fra resten av UNN.⁸ Alle Vivats inntekter og utgifter henføres dit. Vivat står for anvisning og kontering, mens regnskapet føres av egne økonomikonsulenter i UNN. Vivat har oversendt UNNs håndbok for kontering og kontoplan. Vivat har videre opplyst at de følger UNNs rutiner for regnskapsføring, dokumentasjon av kostnader i økonomisystemet og så videre. Det samme gjelder for fakturering, innkjøp og HR. BDO har ikke kontrollert disse rutinebeskrivelsene. I intervjuene har vi blitt opplyst om en etablert praksis der hvert bilag merkes med en kommentar om hva kostnaden knytter seg til i økonomisystemet.

2.3.2 Vurdering

Vi har ikke avdekket forhold som tilsier at Vivat mangler rutiner eller etablert praksis for dokumentasjon av kostnader. Det er vår vurdering at det ligger en form for kvalitetssikring i at regnskapsføringen skjer hos UNN sentralt og ikke hos Vivat lokalt.

Som det fremgår av avgrensingskapittelet har vi ikke gjort konkrete undersøkelser i økonomisystemet for å verifisere informasjonen vi har blitt forelagt nærmere.

---

⁷ Nøyaktig når brev om innvilget tilskudd kommer fra Helsedirektoratet til Vivat ser ut til å variere. I 2016 kom det i mai, i 2017 og 2019 i mars og i 2018 kom det i februar.

⁸ Et eventuelt overskudd fra Vivat går ikke inn i UNNs regnskap, det går enten tilbake til Helsedirektoratet eller det overføres til Vivat neste år.

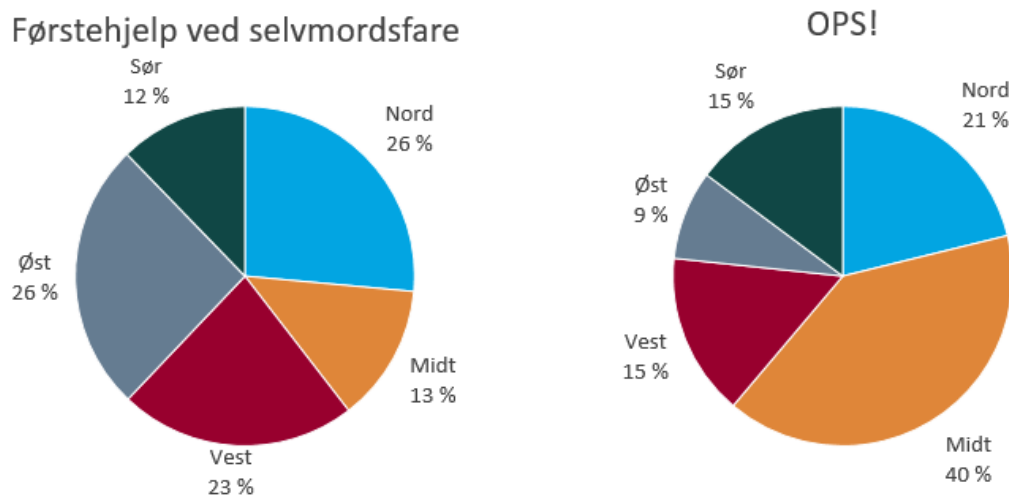
3 KURSENE INNRETNING OG INNHOLD

3.1 ER DEN PRAKTISKE GJENNOMFØRINGEN AV KURSENE HENSIKTMESSIG MED HENSYN TIL HYPPIGHET, TID OG STED?

3.1.1 Fakta

Vivat har ca. 180 kursledere spredt rundt i landet. Kurslederne kan arrangere kurs på eget initiativ eller på forespørsel fra en gruppe. Kurslederne kan leies inn fra Vivat ved behov, men de kan også være ansatt hos arrangører, eksempelvis kommuner eller frivillige organisasjoner, som opplever å ha stort behov for kurs og derfor gjerne utdanner egne ansatte som kursledere. Disse tar da kurslederkurs i regi av Vivat, og holder deretter kurs som en del av sin stilling i kommunen/organisasjonen. Vivat er fremdeles ansvarlig for å følge opp kurslederne og for kursenes innhold, men kursene «arrangeres» av kommunen/organisasjonen på eget initiativ. Uavhengig av hvilket ansettelsesforhold kurslederen har er det altså Vivat som er ansvarlig for oppfølging av kurslederne og deres kompetanse.

Ifølge Vivats rapportering til Helsedirektoratet ble det arrangert 165 kurs i Førstehjelp ved selvmordsfare i 2018, med til sammen 3739 deltagere. Det oppgis i rapporteringen at dette er en økning i antall deltagere på 15 prosent fra 2017. Samme år ble det arrangert 172 kurs i OPS! med til sammen 3931 deltagere. Dette oppgis som en økning i antall deltagere på 34 prosent. Vivat har gjennom intervjuer forklart at fordelene med organisasjonens desentraliserte modell er evnen til å levere kurs på etterspørsel på et tidspunkt og sted som passer for kursdeltagerne. Figur 1 viser kursenes geografiske spredning, fordelt på antall deltagere per region.

Figur 1: Vivats kurs har god geografisk spredning, og arrangeres i alle norske regioner. Kilde: Vivats rapportering til Helsedirektoratet for 2018.

Av figur 1 ser vi at Vivats kurs arrangeres i alle norske regioner. I vedlegg 7.1 vises en oversikt over steder der kursene ble gjennomført i 2018.

I spørreundersøkelsen ble respondentene spurt om å ta stilling til påstanden «Kurset varte for lenge». 76 prosent av respondentene var uenige og 8 prosent var enige i påstanden.⁹ For begge kursene er mediansvaret at de er «1-Helt uenig» i at kurset varte for lenge, og gjennomsnittssvaret er 1,8, som ligger mellom «1-Helt uenig» og «2-Litt uenig».¹⁰

⁹ 64 deltagere var helt uenige i påstanden, 30 deltagere var litt uenige, 20 var nøytrale, 4 var litt enige og 4 var helt enige.

¹⁰ Gjennomsnittsverdi og medianverdi måles her og senere gjennom tallene 1 til 5 som tilhører svaralternativene. Eksempelvis vil en gjennomsnittsverdi på 4,5 bety at gjennomsnittssvaret befinner seg midt mellom «4- Litt enig» og «5 - Helt enig».

3.1.2 Vurdering

Det er vår vurdering at Vivats kursmodell gir stor fleksibilitet knyttet til kursenes hyppighet samt når og hvor de skal holdes. Det vurderes som en fordel at kursledere kan arrangere både kurs på eget initiativ og/eller basert på etterspørsel. Vi vurderer svarene i spørreundersøkelsen slik at kursene i svært liten grad oppleves som for lange, selv om kursene har ulik lengde. At mange er helt uenige i at kursene er for lange kan bety at noen opplever kursene som for korte, men dette kan ikke fastslås basert på påstanden som er benyttet i undersøkelsen.

Det er dermed vår vurdering at den praktiske gjennomføringen av kursene i all hovedsak er hensiktsmessig.

3.2 HVORDAN SIKRER VIVAT AT KURSENE KONTINUERLIG FØLGER BESTE PRAKSIS OG HENSYNTAR RELEVANT FORSKNING?

3.2.1 Fakta

Vivats kurs er utviklet av den canadiske organisasjonen LivingWorks. BDO er informert om at LivingWorks har en forskningsbasert tilnærming til utformingen av sine kursprogram og at kursene trekker på både pedagogiskfaglige prinsipper og spesifikk forskning innenfor selvmordsforebyggingslitteraturen. LivingWorks har gjennom årene vunnet en rekke priser og utmerkelser, blant annet for sitt faglige arbeid.¹¹

Vivat har en kontraktsfestet samarbeidsavtale¹² med LivingWorks, som har ulike sertifiseringsordninger og et hierarkisystem som Vivat er forpliktet til å følge. Vivat har enerett til å forvalte kursene i Norge og tilpasse disse til norske forhold. Selv om Vivat kan gjøre lokale tilpasninger, opplyser de om at de likevel har et begrenset handlingsrom innenfor den faglige rammen definert av LivingWorks. Vivat har informert om at de har en løpende og god dialog med LivingWorks for å sikre at kursprogrammet fungerer hensiktsmessig og er tilstrekkelig tilpasset norske forhold.

Det er LivingWorks som reviderer kursprogrammet og gjør oppdateringer i det faglige innholdet. BDO er informert om at mindre justeringer kan gjøres løpende, mens større revisjoner skjer med noen års mellomrom. Den forrige store revisjonen av kursene var i 2014. Ved større revisjoner må kursledere og veiledere sertifiseres på nytt. Dette er for å sikre at kurslederne har gjort seg kjent med endringene i programmet. For kurset OPS! ble vi opplyst om at kurslederrapporter også sendes til LivingWorks, siden dette kurset er relativt nytt.

Flere av Vivats kursledere og veiledere har fagbakgrunn fra psykisk helse. Flere av intervjuobjektene har påpekt at det også ligger en form for kvalitetssikring i dette, ved at disse personene er oppdatert på det aktuelle fagfeltet og ville reagert dersom kursinnholdet bygget på utdaterte metoder eller prinsipper.

3.2.2 Vurdering

Det er vår vurdering at Vivat, gjennom dialog med LivingWorks og pålagt resertifisering av kursledere i forbindelse med kursrevisjoner, sikrer at kursene holder beste praksis og hensyntar relevant forskning. Vivat har likevel begrenset innflytelse over kursprogrammernes faglige innhold og er dermed avhengig av at LivingWorks sikrer beste praksis og relevant forskning i kursene. Vi registrerer at LivingWorks med jevne mellomrom gjør større og mindre justeringer i kursinnholdet og at dette skjer i dialog med Vivat. Vi er også informert om at LivingWorks jobber forskningsnært og hensyntar relevant forskning i sine kurs, men det faller utenfor vårt mandat å kvalitetssikre hvordan LivingWorks jobber.

Gjennomsnittet beregnes som totalsum dividert på antall respondenter, og medianen som den midterste verdien i utvalget når verdiene er sortert i stigende rekkefølge.

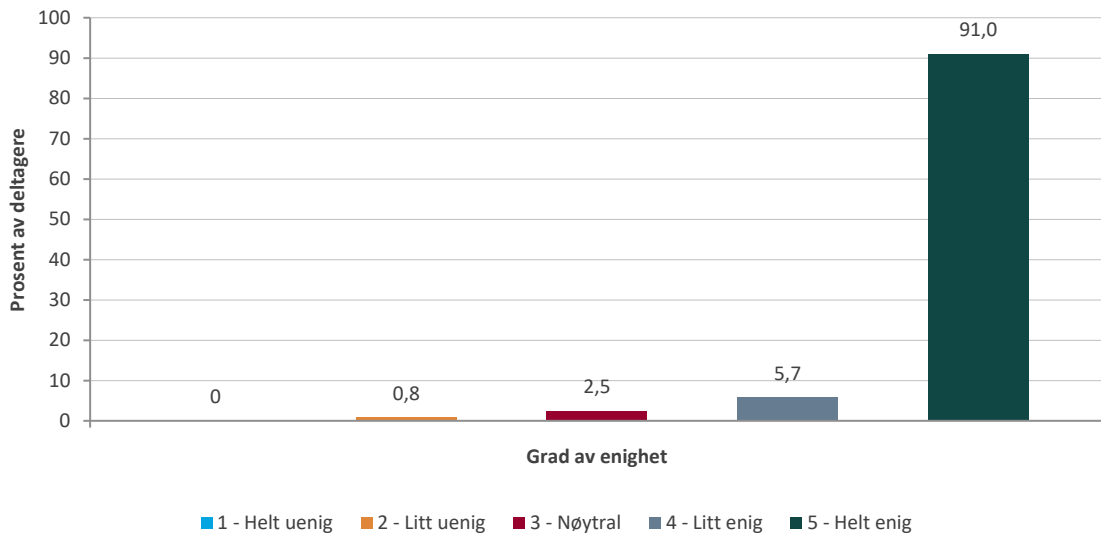
¹¹ LivingWorks: <https://www.livingworks.net/who-we-are/awards-and-recognition/>

¹² Kontraksperioden er løpende, og varer fra 1-2 år i gangen. Vivat opplyser at de har jevnlig møter med LivingWorks med fornying av kontrakten.

3.3 OPPLEVES INNHOLDET I KURSENE SOM RELEVANT?

3.3.1 Fakta

I spørreundersøkelsen ble tidligere kursdeltagere bedt om å ta stilling til to påstander om kursets relevans. Den første påstanden var «Kursets innhold var relevant for min yrkesgruppe». Figur 2 viser deltagerens svar, oppgitt som andel i prosent.

Figur 2: Over 96 prosent av deltagerne er enige i at innholdet i kurset de deltok på var relevant for deres yrkesgruppe.

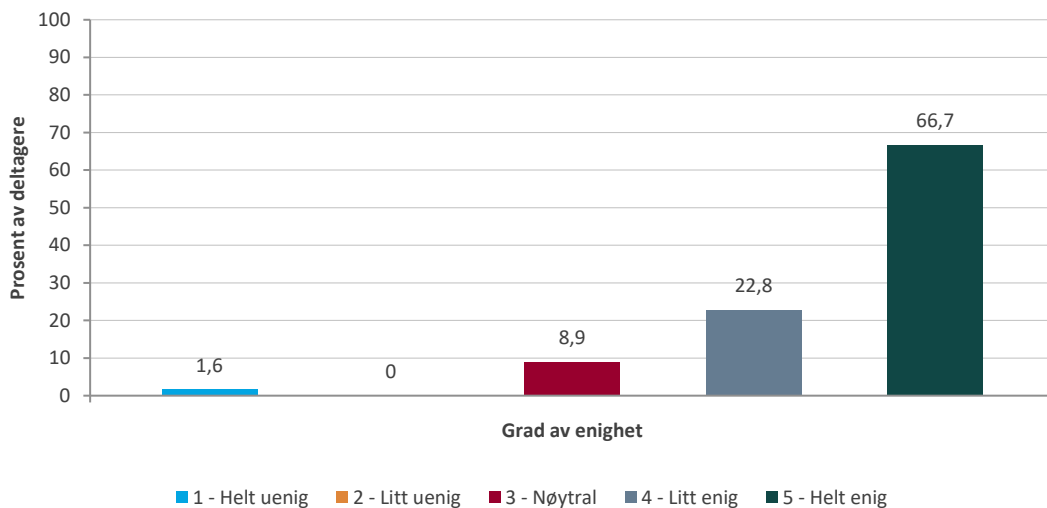
Kilde: Spørreundersøkelse til tidligere deltakere, utarbeidet og analysert av BDO.

Av figur 2 over ser vi at svært mange, 111 deltagere, har svart «5- Helt enig» på at kurset var relevant for deres yrkesgruppe, noe som utgjør 91 prosent. Den nest største kategorien er «Litt enig.» Ingen har svart at de er «helt uenig» i påstanden.¹³ Gjennomsnittssvaret er 4,86 og mediansvaret er 5. Det er ikke markante forskjeller mellom kursene.¹⁴

Den andre påstanden var «Kursets innhold var relevant for meg som privatperson». Figur 3 viser deltagerens svar, oppgitt som andel i prosent.

¹³ 7 personer har svart «4- Litt enig», 3 har svart «3 - Nøytral» og 1 person har svart «2- Helt uenig».

¹⁴ I denne rapporten defineres «markant forskjell» som en forskjell på 0,1 eller høyere i gjennomsnittsscore.

Figur 3: Ca. 89 prosent av deltagerne er enige i at innholdet i kurset de deltok på var relevant for dem som privatperson. Kilde: Spørreundersøkelse til tidligere deltakere, utarbeidet og analysert av BDO.

Av figur 3 ser vi at de fleste, 67 prosent, 82 deltagerne, har svart «5- Helt enig» på at kursets innhold var relevant for dem som privatperson. 23 prosent har svart «2-Litt enig» og kun 2 prosent av deltagerne er uenige i utsagnet.¹⁵ Gjennomsnittssvaret er 4,53, mellom «4- Litt enig» og «5- Helt enig», og mediansvaret er 5. Gjennomsnittssvaret er noe høyere for deltagerne på kurset OPS! (4,74) enn på Førstehjelp ved selvmordsfare (4,48).

Vivat har oversendt egne evalueringer for kursene, hvor deltagerne blant annet ble bedt om å rangere kursene på en skala fra 1 til 10. Gjennomsnittssvaret for 1000 deltagerne var 8,5 for OPS! og 9,15 for Førstehjelp ved selvmordsfare.

3.3.2 Vurdering

Vår spørreundersøkelse støtter opp under resultatene fra Vivats egne undersøkelser, og tilsier at deltagerne er svært fornøyde med kursene. Respondentene oppgir at de opplever kursenes innhold som svært relevant. Kursenes innhold ble rangert som relevant for yrkesgrupper i større grad enn for privatpersoner, noe vi vurderer som forventet basert på kursenes hensikt og målgrupper. Kursene skal i hovedsak bidra til at ulike yrkesutøvere skal få økt kompetanse innenfor selvmordsforebygging. At kursenes innhold også er relevant for deltagerne som privatpersoner vurderes som en bonus.

3.4 PÅVIRKES INNHOLDET AV KURSLEDERS BAKGRUNN?

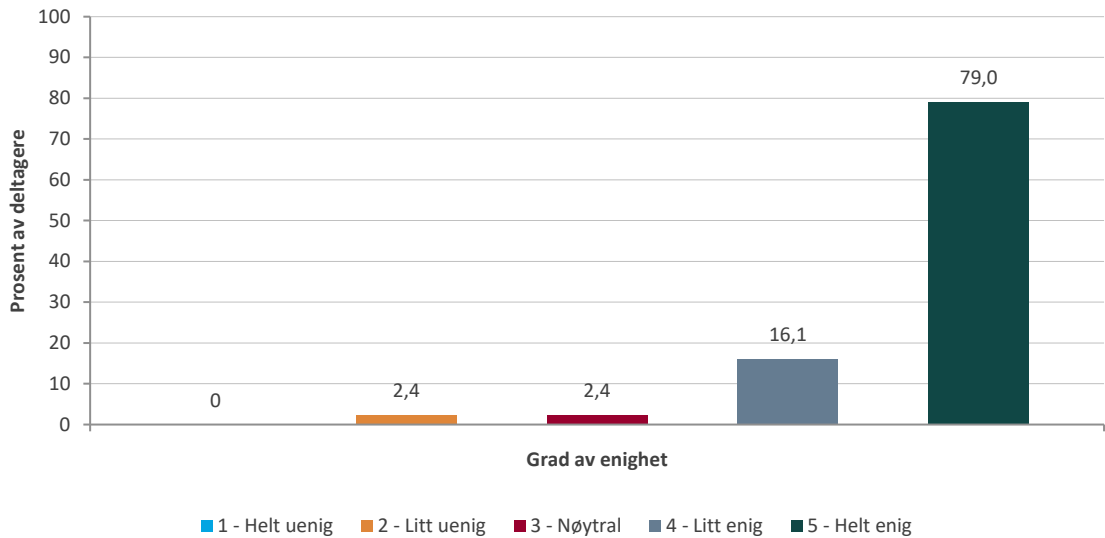
3.4.1 Fakta

Vivats kursledere har ulike fagbakgrunner: mange er helsepersonell, men det er også flere som ikke har helsefaglig utdanning. Vivat har gjennom intervjuene understreket at kursene er standardiserte og modulbaserte, og at kurslederens formelle bakgrunn dermed skal ha liten påvirkning på kursinnholdet. Samtidig har Vivat informert om at det i kursene legges opp til erfaringsutvekslinger, og her kan kursleders bakgrunn spille inn. Eksempelvis har Vivat forklart at dersom en gruppe sykepleiere skal på kurs, kan det være en fordel om kurslederen og kursdeltagerne har noen felles referansepunkter og et felles begrepsapparat. Vivat har gitt uttrykk for at man som regel finner kursledere med en passende profil, men at det likevel kan oppstå situasjoner der kursleder og kursdeltagerne i liten grad kan trekke på felles erfaringer.

Videre har Vivat gitt uttrykk for at dersom kursleders bakgrunn påvirker kurset på en negativ måte, vil det fanges opp gjennom kursevalueringene. Da vil regional veileder kontakte den aktuelle kurslederen for å diskutere situasjonen og eventuelt iverksette tiltak.

¹⁵ 28 deltagerne har svart «4- Litt enig», 11 har svart «3- Nøytral», ingen har svart «2- Litt uenig» og 2 har svart «1- Helt uenig».

I spørreundersøkelsen ble tidligere deltagere spurt hvor enige de var i påstandene «Kurslederen var god» og «Kurslederens bakgrunn var relevant for meg».

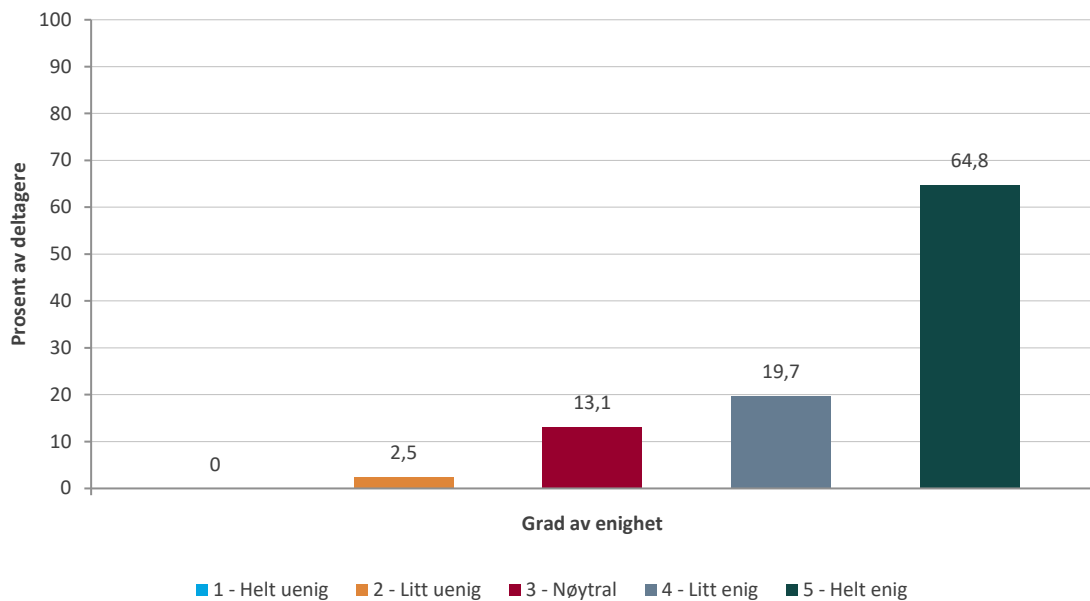

Figur 4: Over 95 prosent av deltagere er enige i at "Kurslederen var god". Kilde: Spørreundersøkelse til tidligere deltagere, utarbeidet og analysert av BDO.

Figur 4 viser deltagerens svar på den første påstanden, oppgitt som andel i prosent. 79 prosent var «5-Helt enig», 16 prosent var «4-Litt enig» i at kurslederen var god.¹⁶ Ingen deltagere var «1-Helt uenig» Gjennomsnittsvaret er 4,72 og mediansvaret er 5. Det er ikke markante forskjeller mellom kursene.

Videre ble deltagerne bedt om å ta stilling til om kursleders bakgrunn var relevant for dem. Resultatene gjengis i figur 5 under.

¹⁶ 98 av deltagerne var «5-Helt enig» og 20 var «4-Litt enig», 3 deltagere var «3-Nøytral» og 3 deltagere var «2-Litt uenige».

Figur 5: Over 85 prosent av deltagerne er enige i at «Kurslederens bakgrunn og erfaringer var relevant for meg». Kilde: Spørreundersøkelse til tidligere deltakere, utarbeidet og analysert av BDO.

På påstanden om hvorvidt «Kurslederens bakgrunn var relevant for meg» ser vi av figur 5 at 79 av deltagerne, 65 prosent, svarte at de var «5-Helt enig» i påstanden. 20 prosent de var «4-Litt enig», 13 prosent var «3-Nøytral» og 3 prosent «2-Litt uenig»¹⁷. Gjennomsnittssvaret er 4,47, mellom «Litt enig» og «Helt enig», og mediansvaret er 5. Det er ikke markante forskjeller mellom kursene.

3.4.2 Vurdering

Vivat har et stort antall lokale kursledere som har ulike fagbakgrunn. Det er vår oppfatning at mangfoldet i fagbakgrunner primært er positivt, siden man dermed som regel vil kunne tilby kursledere med en passende formal- og yrkesbakgrunn. I intervjuene trekkes det frem at fagbakgrunn fra psykisk helse kan fungere som en ekstra kvalitetssikring av kursens innhold, siden disse kurslederne har større mulighet til å fange opp utdaterte metoder eller prinsipper og gi tilbakemelding til Vivat om dette.¹⁸

Dersom kursledere med passende bakgrunn ikke er tilgjengelig, kan det, som tidligere nevnt, oppstå situasjoner der kursleder og kurslederne i liten grad kan trekke på felles erfaringer. Samtidig bidrar standardisering av kursene til å redusere viktigheten av kurslederens bakgrunn. Dette støttes av spørreundersøkelsen, som viser at deltagerne i svært stor grad opplevde kurslederne som gode, selv om en noe lavere prosentandel opplevde kurslederens bakgrunn som relevant.

Det er videre vår vurdering at Vivat har gode rutiner for å fange opp kursledere som ikke skulle levere tilfredsstillende resultater.

¹⁷ 24 deltagerne var «4-Litt enig», 16 «3-Nøytral» og 3 «2-Litt uenig.»

¹⁸ Vi har ikke undersøkt i hvilken grad deltakernes tilbakemeldinger varierer med bakgrunn i om kurslederne har fagbakgrunn fra psykisk helse.

4 KURSENE TILGJENGELIGHET

4.1 HVORDAN MARKEDSFØRER VIVAT OG RVTSENE KURSENE FOR Å NÅ UT TIL FLEST MULIG?

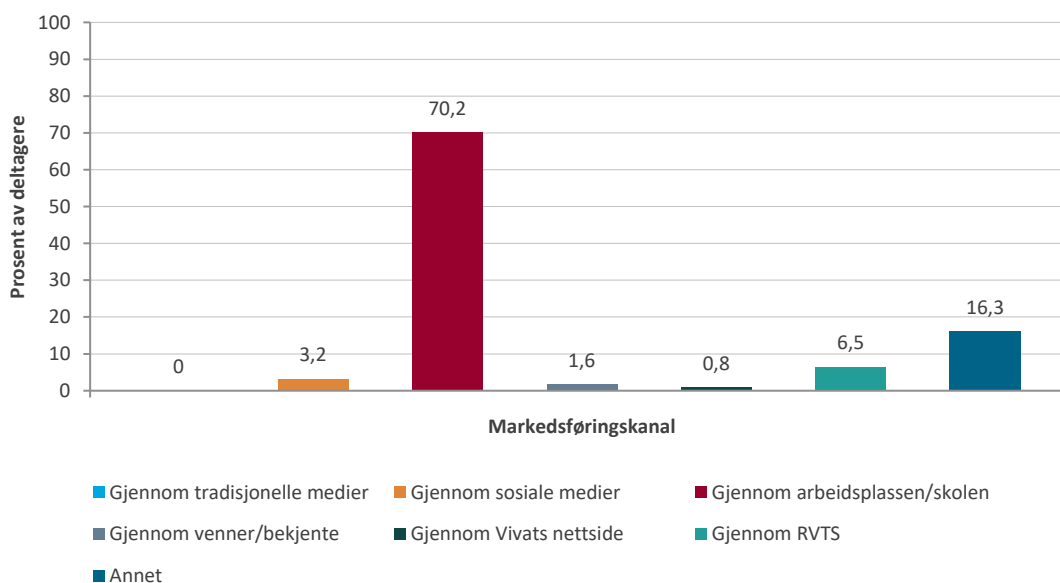
4.1.1 Fakta

Vivat har en egen hjemmeside som inkluderer kursoversikt og kurskalender. I kurskalenderen fremgår alle planlagte kurs fremover i tid. Der finnes også kontaktinformasjon til kursansvarlig for påmelding. RVTs rundt i landet viser i noen grad til Vivat sin hjemmeside, og noen av Vivat sine kurs fremkommer i de ulike RVTsenes hjemmesider og/eller kurskalendere. Vivat opplyste i intervju at de ikke har tilstedeværelse på sosiale medier, men de har i etterkant opprettet en Facebookside som ble startet i september 2019. Siden skal være en del av Vivats markedsføring, der de blant annet promoterer sine åpne kurs.

Vivat har ikke en konkret markedsføringsstrategi som sier noe om hvem man ønsker å nå og hvordan man skal gå frem for å nå disse. Flere intervjuobjekter beskrev dagens tilnærming til markedsføring som «tilfeldig» og at organisasjonen mangler en felles markedsføringsstrategi. Videre har flere intervjuobjekter gitt uttrykk for at dagens ressursrammer i liten grad tillater at mer tid brukes på markedsføring.

Flere intervjuobjekter har pekt på at det ligger en markedsføringseffekt i Vivats lokale tilstedeværelse med kursledere og veiledere.

I spørreundersøkelsen ble deltagerende spurt om hvor de først hørte om Vivats kurs. Resultatene gjengis i figur 6, som andel i prosent.

Figur 6: Over 70 prosent av deltagerne hørte først om Vivat gjennom sin arbeidsplass eller skole. Kilde: Spørreundersøkelse til tidligere deltakere, utarbeidet og analysert av BDO.

Figur 6 viser at de aller fleste først hørte om kursene gjennom arbeidsplass eller skole, nærmere bestemt 70 prosent, altså 87 av deltagerne. Kategorien «Annet» er valgt av 20 deltagerne, og omfatter i stor grad frivillige organisasjoner som deltagerne tok kurset gjennom. 8 deltagerne hørte om kurset gjennom RVTs, 4 gjennom sosiale medier, 2 gjennom venner og bekjente, 1 gjennom Vivats nettside og 0 gjennom tradisjonelle medier.

Vivat har hatt et økende antall deltagere på kursene Førstehjelp ved selvmordsfare og OPS! de siste årene. Deltagerstatistikken for Vivats to hovedkurs de siste årene var:¹⁹

- Førstehjelp ved selvmordsfare
  - 2016: 3114 deltagere
  - 2017: 3250 deltagere
  - 2018: 3739 deltagere
- OPS!
  - 2016: 1050 deltagere
  - 2017: 2933 deltagere
  - 2018: 3931 deltagere

4.1.2 Vurdering

Vivat har begrensede ressurser og aktiv markedsføring gjennom typiske salgskanaler prioriteres ikke høyt i Vivat. En vurdering av om Vivat bør bruke mer ressurser på markedsføring må inkludere en vurdering av hva som må prioriteres ned og hvilke konsekvenser det vil få. Dette er ikke noe vi tar stilling til her. Det er uansett vår vurdering at Vivat ville vært tjent med en tydeligere markedsføringsstrategi som definerer mål og tiltak. Det kan bidra til en mer koordinert innsats for Vivat som helhet, i stedet for at markedsføringsansvaret i stor grad overlates til lokale kursledere og regionale veiledere som i dag. Dette vil si at alle i organisasjonen gjøres kjent med hvilke markedsføringsaktiviteter som skal utføres, hvordan dette skal gjøres, og hvem som er ansvarlig for gjennomføring og oppfølging.

Likevel kan Vivat vise til en solid økning i antall deltagere på sine kurs de siste årene. Vi har ikke grunnlag for å vurdere hvordan Vivats markedsføring har spilt inn på antall deltagere. Ekstra bevilgning fra Helsedirektoratet nevnes blant annet som en årsak til at flere har tatt kurset.

4.2 OPPLEVER POTENSIELLE KURSDELTAGERE NOEN VESENTLIGE BARRIERER FRA Å DELTA PÅ KURSENE?

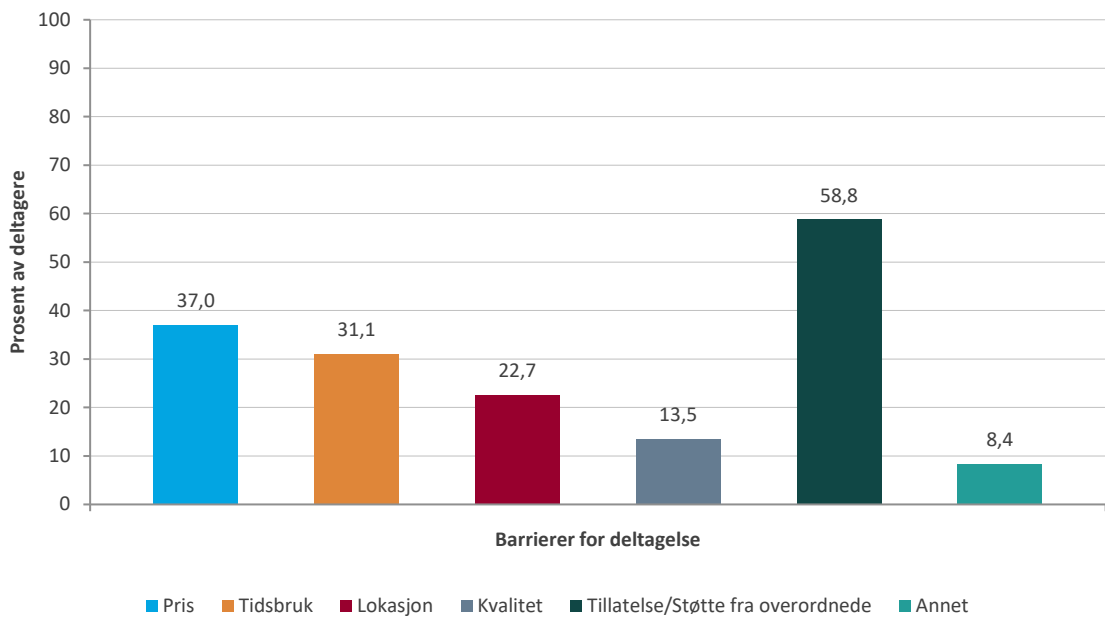
4.2.1 Fakta

I spørreundersøkelsen spurte vi hvilke potensielle forhold respondenten tror kan forhindre potensielle deltagere fra å gå på kurs. Deltagerne kunne velge flere alternativer, og dersom de svarte «Annet» fikk de mulighet til å utdype svaret sitt med fritekst. Figur 7 viser en sammenstilling av svarene.

---

¹⁹ I vedlegg 7.2 presenteres antall kursdeltakere på de to kursene fra 1998 til 2018.

Figur 7: Manglende tillatelse eller støtte fra overordnede vurderes av respondentene som den største barrieren for deltagelse. Kilde: Spørreundersøkelse til tidligere deltagere, utarbeidet og analysert av BDO.

Av figur 7 ser vi at 59 prosent, 70 deltagere, oppgir at «Tillatelse/Støtte fra overordnede» kan forhindre potensielle deltagere i å gå på kurs.²⁰ 44 deltagere oppgir «Pris», 37 oppgir «Tidsbruk», 27 oppgir «Lokasjon», 16 oppgir «Kvalitet», og 10 oppgir «Annet» som potensielle barrierer. Under kategorien «Annet» utdyper 3 deltagere at de tror få vet om kurset, 3 nevner årsaker som ubehag knyttet til tema og krevende opplegg, 3 snakker om kost/nytte-vurderinger og relevans, og 1 skriver «pris, lokasjon og om de blir tilbudt å ta kurset».

I intervjuene trekker ansatte i Vivat særlig frem tid og pris som mulige barrierer for kursdeltagelse. Kurset Førstehjelp ved selvmordsfare går over to arbeidsdager, mens OPS! varer i fire timer. Flere intervjuobjekter har gitt uttrykk for at en del kursdeltagere opplever to dager som et mulig hinder for deltagelse. De gir eksempelvis uttrykk for at det kan være vanskelig å være borte fra jobb to dager i strekk, men at det generelt ikke er uvanlig at kurs går over to arbeidsdager.

I undersøkelsen ble det stilt flere spørsmål knyttet til pris som barriere for deltagelse. Resultatene vises i tabell 1, og er oppgitt i antall respondenter og prosentvis andel svar per alternativ.

²⁰ På spørsmål om hvem som initierte respondentens deltagelse på kurset svarte 52 prosent «Min arbeidsgiver». 32 prosent svarte «Meg selv» og 16 prosent svarte «Annet», hvorav siste i stor grad representerer frivillige organisasjoner.

Spørsmål	Ja	Nei	Vet ikke
Var kursets pris avgjørende for din deltagelse?	5 (5 %)	74 (69 %)	28 (26 %)
Vet du om andre som ikke har deltatt på grunn av kursets pris?	4 (4 %)	103 (96 %)	(ikke alternativ)

Tabell 1: 5 prosent av respondentene sier at pris var avgjørende for deres deltagelse. Samtidig vet 4 prosent om andre som ikke har deltatt på grunn av pris. Kilde: Spørreundersøkelse til tidligere deltakere, utarbeidet og analysert av BDO.

Deltagerne i spørreundersøkelsen ble også spurt om å vurdere forholdet mellom pris og utbytte av kurset. Her svarte 62 prosent av deltagerne at de ikke visste hva kurset kostet. Av resterende deltagere var 20 litt eller helt enig (50 prosent), 18 var nøytrale (45 prosent) og 2 var litt eller helt uenig (5 prosent).

4.2.2 Vurdering

Støtte eller tillatelse fra overordnede ser ut til å være den viktigste barrieren for deltagelse. Dette stemmer godt overens med at mange tar kurset gjennom sin arbeidsplass, at 52 prosent av deltagerens deltagelse ble initiert av deres arbeidsgiver, og at flere opplever at det kan være vanskelig å være borte fra jobb i to dager.

Selv om pris vurderes som en barriere av mange deltagere, mener få deltagere at pris var avgjørende for egen deltagelse. Over 60 prosent av deltagerne vet ikke hva kurset de deltok på kostet. Dette tyder på at deltagerne i undersøkelsen i mindre grad har vært ansvarlig for påmelding på og betaling av kursavgift, og at deltagerne i spørreundersøkelsen ikke utgjør et godt grunnlag for å vurdere spørsmål om pris. En nærmere vurdering av deltageravgift og subsidier følger i neste kapittel.

Tidsbruk oppgis i intervju og spørreundersøkelse som en potensiell barriere for deltagelse. Vivat tilbyr kurs som går både over to dager og over fire timer. I kapittel 3.1.1 fremkom det at deltagerne i svært liten grad opplever kursene som for lange. Det er vår vurdering at Vivats kursportefølje er tilpasset både de som ønsker en innføring i å oppdage selvmordstanker, og de som ønsker å gå dypere inn i spørsmål knyttet til førstehjelp ved selvmordsfare. Det er videre vår vurdering at kurs over to dager ikke er uvanlig og at det dermed ikke kan anses som en vesentlig barriere for deltagelse. Samtidig mener vi at kurset som varer i fire timer er et tilgjengelig og gjennomførbart alternativ som passer godt for større grupper på en arbeidsplass.²¹

Lokasjon vil være en viktig barriere dersom det ikke finnes kurs i nærheten av de som etterspør dette. Som diskutert i 3.4.2 mener vi at Vivats organisering tilrettelegger for geografisk spredning av kurs, og gir mulighet til å arrangere kurs når og hvor det etterspørres.

4.3 ER DELTAGERAVGIFTEN OG EVENTUELLE SUBSIDIER HENSIKTMESSIG?

4.3.1 Fakta

Kursets pris er sammensatt av arrangørens kostnader ved å holde kurset, kurslederhonorar og deltageravgift til Vivat. Arrangørkostnader vil variere mellom ulike arrangører, som Vivat selv, ulike RVTser, frivillige organisasjoner, kommuner eller andre arrangører. Eksempler på arrangørkostnader er blant annet kostnader knyttet til kurssted/lokaler og bevertning. Dette vil variere, ofte kan en arrangør stille med lokaler til lave kostnader. Dersom arrangøren har ansatt egen Vivat-kursleder som har kurs som en del av sitt vanlige lønnede arbeid vil kursene koste

²¹ Vi presiserer i denne forbindelse at kursenes innhold er forskjellig, og at ulike yrkesgrupper og arbeidsplasser kan ha ulike behov for kursing.

mindre enn dersom kursleder leies gjennom Vivat. Deltageravgift til Vivat dekker royalties til LivingWorks, samt utvikling, produksjon og revisjon av norsk materiell.

Vivat har opplyst at full pris for todagerskurset Førstehjelp ved selvmordsfare er i gjennomsnitt totalt 35 000 kroner for ett kurs med 30 deltagere. Prisen inkluderer to kursledere, deltageravgift og kursadministrasjon. Ordinær pris for firetimerskurset OPS! er i gjennomsnitt 10 000 kroner for 30 deltagere. Det inkluderer én kursleder, deltageravgift og kursadministrasjon. For begge kursene kan det forekomme variasjoner i kursleders honorar fordi enkelte kursledere gjør hele eller deler av jobben som del av sitt hovedvirke. Eventuelle kostnader til reise og overnatting kommer i tillegg, som kan være svært varierte.

I intervjuene fremkom det at noen potensielle deltagere opplever prisen på kursene som et hinder for deltagelse. Det ble gitt uttrykk for at dette særlig gjelder for ansatte i kommunal sektor, der kursbudsjettet ofte er begrenset.

Helsedirektoratet har gitt føringer i tilskuddsbrevene om at det er ønskelig at Vivat tilbyr gratis kurs eller kurs til redusert pris til prioriterte målgrupper, eksempelvis kommuner. Vivat informerer at de, avhengig av tildeling fra Helsedirektoratet, har kunnet tilby kursene til redusert pris, og noen ganger gratis, til enkelte grupper. Det har vært forsøkt ulike løsninger for å gjøre kursene billigere til de aktuelle gruppene. I 2019 prøver de en løsning som har til hensikt å strekke midlene lengre slik at flere kan nyte godt av rimeligere kurs. I 2019 tilbys derfor Førstehjelp ved selvmordsfare for 15 000 kroner og OPS! for 5 000 kroner, begge for inntil 30 deltagere.

Kursene til redusert pris gis til kommuner, frivillige organisasjoner og skoler. Dette er prioriterte målgrupper definert av Helsedirektoratet. I tilskuddssøknaden for 2019 skrev Vivat følgende om kurs med redusert pris:

Vivat erfarer at vi også når ut til andre grupper når vi kan tilby plasser på subsidierte kurs. Ansatte i skolen, i kriminalomsorgen og ansatte ved asylmottak er eksempler på grupper som uttrykker behov for kompetanse og verdsetter muligheten for subsidierte kursplasser. Kompetansen er ønsket men mange finner det vanskelig å arrangere kurs innenfor sine økonomiske rammer.

(...)

Tilbudet om subsidierte kurs til kommuner og frivillige organisasjoner har hatt god effekt. Langt flere har fått selvmordsforebyggende kompetanse ved denne ordningen enn det som ellers ville vært tilfelle. Vivat erfarer at vi når adskillig bredere ut til befolkningen når vi kan tilby subsidierte kurs.

I tilskuddsrapporten for 2018 har Vivat skrevet at én av tre Førstehjelp ved selvmordsfare-kurs ble arrangert som til redusert pris. For kommunal sektor ble det ifølge rapporten arrangert 27 kurs til redusert pris med til sammen 684 deltagere, mens for frivillig sektor var tallet 10 kurs og 244 deltagere. OPS! ble ifølge den samme rapporten arrangert 23 ganger som kurs til redusert pris med totalt 586 deltagere.

Videre ga flere Vivat-ansatte uttrykk for at kursavgiftene kan være krevende å forklare siden prisen består av noen variable elementer som kurslokale, servering og lignende. De samme personene uttrykte at det hadde vært lettere å forklare dersom kursene i større grad hadde faste priser.

4.3.2 Vurdering

Det er vår vurdering at deltageravgiften på Vivats kurs, både til full og redusert pris, er lav sammenlignet med andre kurs rettet mot yrkesaktive. Vurderingen er basert på vår egen kjennskap til kurs i bedriftsmarkedet og en begrenset gjennomgang av kurs innenfor helse og omsorg på kursformidlersiden kursagenten.no. Kursprisen varierer i liten grad avhengig av antall deltakere, noe som gjør kurset mer tilgjengelig for store grupper fordi prisen per deltaker blir lavere. Erfaringsmessig kan pris alltid være en barriere for deltagelse, særlig når en av hovedmålgruppene er kommunal sektor hvor kursbudsjettet ofte er begrenset. Vivat tilbyr allerede kurs til redusert pris til denne målgruppen, og det er vår vurdering at Vivat har begrenset mulighet til å redusere prisene ytterligere, gitt dagens kurspris, økonomiske rammer og kursmodell. Kursene til redusert pris synes videre å ha truffet godt i markedet, med omtrent

1500 kursdeltagere som deltok på et subsidiert kurs i 2018. Samlet sett er det derfor vår vurdering at prisen på Vivats kurs er hensiktsmessig.

Noen Vivat-ansatte opplever at det kan være vanskelig å forklare kursprisene til potensielle deltagere, siden prisene kan bestå av variable elementer og dermed også være noe ulike fra gang til gang. Det er vår vurdering at Vivat bør forsøke å standardisere kursprisene mest mulig der det er hensiktsmessig, slik at prisene blir lettere å kommunisere og forstå.²²

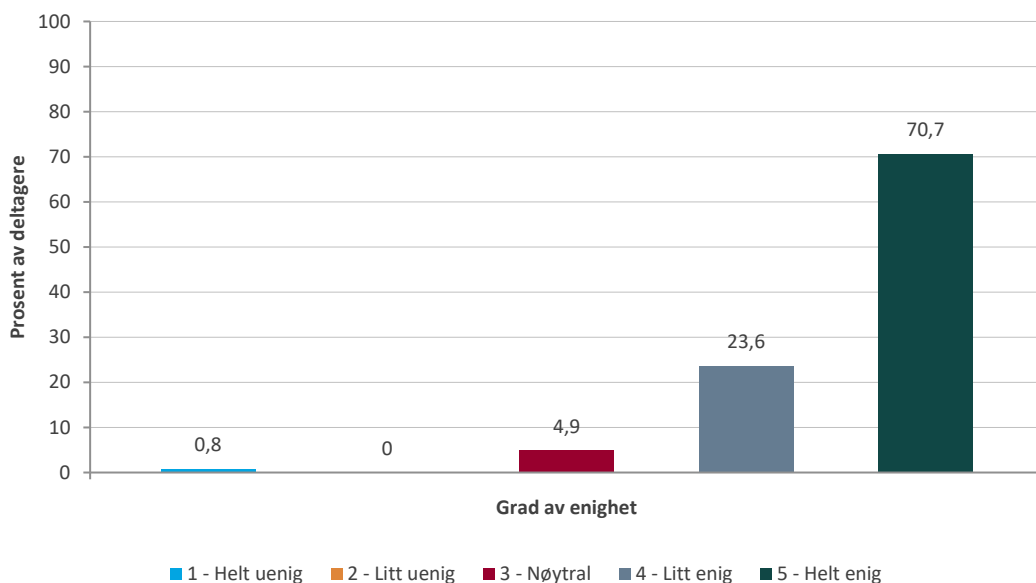
5 KURSENE MÅLOPPNÅELSE

5.1 FÅR KURSDELTAGERNE ET GODT UTBYTTE AV KURSENE, HERUNDER ENDRING I PRAKSIS OVER TID?

5.1.1 Fakta

I spørreundersøkelsen ble tidligere deltagere spurt hvor enige de var i påstandene «Kurset har gjort meg bedre i stand til å møte personer i selvmordsfare», «Mine handlinger i møte med personer i selvmordsfare er annerledes enn før jeg deltok på kurset». De ble også bedt om å svare på spørsmålet «I møte med personer i selvmordsfare, har du brukt kursets innhold?».

Den første påstanden omhandler respondentenes opplevelse av økt kompetanse i møte med personer i selvmordsfare, og viser om de føler seg bedre i stand til å møte disse. Resultatene gjengis i figur 8, oppgitt som andel i prosent.

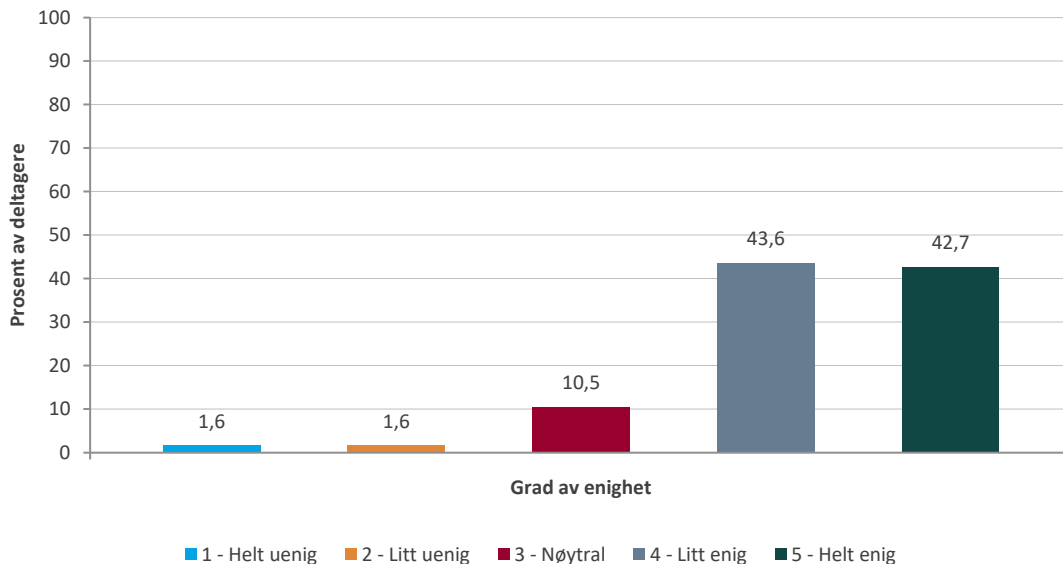

Figur 8: Under 1 prosent av deltagerne er uenige i at "Kurset har gjort meg bedre i stand til å møte personer i selvmordsfare". Kilde: Spørreundersøkelse til tidligere deltakere, utarbeidet og analysert av BDO.

Av 124 respondenter er 1 deltager uenig i at kurset har gjort han eller hun bedre i stand til å møte personer i selvmordsfare. 71 prosent, 87 deltagere, var «1-Helt enig» i påstanden, 29 deltagere var «4-Litt enig», 6 var «3-Nøytral». Gjennomsnittssvaret er 4,63, mellom «4-Litt enig» og «5-Helt enig», og mediansvaret er 5. Det er ikke markante forskjeller mellom kursene.

²² Det er likevel naturlig at ulike arrangører har varierte kostnader forbundet med å arrangere kurs, og at prisen derfor vil variere.

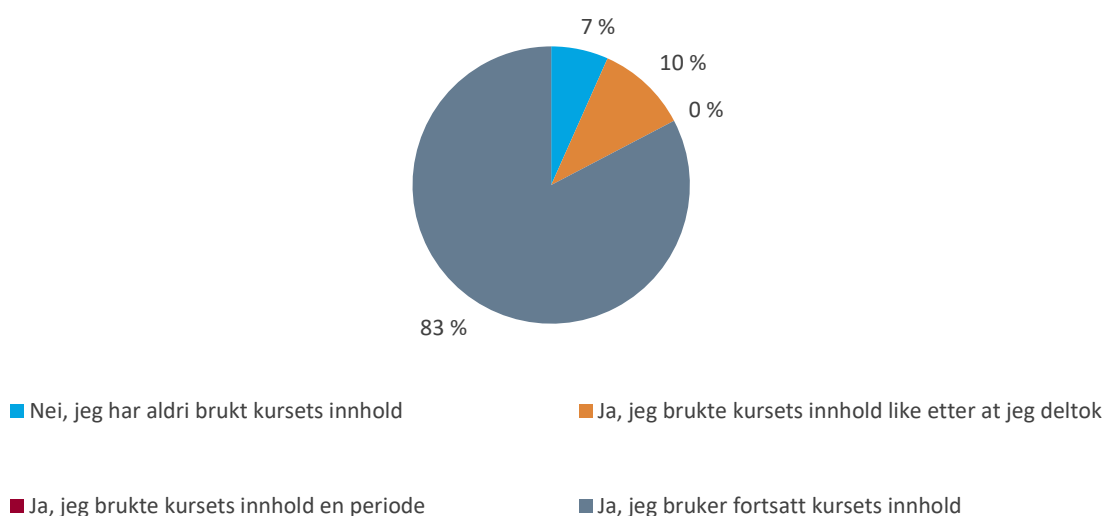
Den andre påstanden omhandler hvorvidt kursdeltagelse har ført til endret praksis for respondentene, uavhengig av om de har møtt personer i selvmordsfare eller ikke. Slik vil resultatene reflektere både konkret endring i praksis, og opplevelsen av at praksis vil være endret dersom et slikt møte skulle oppstå. Resultatene er fremstilt i figur 9.

Figur 9: Over 86 av deltagerne er enige i at "Mine handlinger i møte med personer i selvmordsfare er annerledes enn før jeg deltok på kurset". Kilde: Spørreundersøkelse til tidligere deltakere, utarbeidet og analysert av BDO.

Av figur 9 ser vi at til sammen over 80 prosent av deltagerne var enige i påstanden. 53 deltagerne var «5-Helt enig», 54 deltagerne var «4-Litt enig», 13 var «3-Nøytral», 2 var «2-Litt uenig» og 2 var «1-Helt uenig». Gjennomsnittssvaret er 4,24 og mediansvaret er 4. Gjennomsnittssvaret er noe lavere for deltagerne på kurset OPS! (4) enn på Førstehjelp ved selvmordsfare (4,29).

Figur 10 viser svarene på spørsmålet «I møte med personer i selvmordsfare, har du brukt kursets innhold?». I dette spørsmålet har vi sett bort fra respondenter som svarte «Jeg har ikke møtt personer i selvmordsfare etter at jeg deltok» (39 deltagerne) og «Vet ikke» (3 deltagerne). Resterende respondenters svar er fordelt som andel i prosent.

Figur 10: 93 prosent av deltagerne som har møtt personer i selvmordsfare har brukt kursets innhold. Kilde: Spørreundersøkelse til tidligere deltakere, utarbeidet og analysert av BDO.

Av figuren ser vi at av de deltagerne som har møtt personer i selvmordsfare, svarer 70 deltagere at de har brukt kursets innhold. Dette tilsvarer 93 prosent. 62 av disse oppgir at de fortsatt benytter kursets innhold, og 8 deltagere svarte at de benyttet kursets innhold like etter at de deltok. 7 prosent av deltagerne som har møtt personer i selvmordsfare har ikke brukt kursets innhold. Ingen deltagere har valgt alternativet som angir at de brukte innholdet en periode- som implisitt sier at de har sluttet å bruke det i senere tid.

Vi har undersøkt om de som deltok i større grupper fra samme arbeidsplass rapporterer bedre resultater, men vi fant ikke støtte for en slik sammenheng.

5.1.2 Vurdering

Kurset har gitt deltagerne en opplevelse av at de er bedre stand til å møte personer i selvmordsfare. Når det kommer til endring i praksis er denne vanskeligere å vurdere, både for deltagere selv og for ekstern evaluering. Selv om påstanden om endret praksis har noe lavere gjennomsnittverdi enn påstanden om opplevd kompetanseøkning, vurderes begge som gode resultater.

At kurset har praktisk betydning bekreftes av at 90 prosent av deltagerne som har møtt personer i selvmordsfare, har brukt kursets innhold i møte med disse. Kursets nytteverdi over tid støttes av at ingen respondenter har svart at de bare brukte kursets innhold en periode, og av at 83 prosent av deltagere som har møtt personer i selvmordsfare fortsatt benytter kursets innhold. Dersom læringseffekter over tid skal påvises må dette undersøkes på flere tidspunkt, både før og etter deltagelse. Dette kan eksempelvis gjøres ved at deltagerne svarer på samme spørreundersøkelse før deltagelse, like etter deltagelse og deretter på ett eller flere senere tidspunkt.

5.2 HVORDAN SIKRER VIVAT GOD MÅLOPPNÅELSE GJENNOM EKSEMPELVIS TILBAKEMELDINGER OG EVALUERINGER?

5.2.1 Fakta

Hvert kurs avsluttes med evaluering blant deltagerne i form av et evalueringsskjema på papir. Disse blir tatt imot av kursleder og sendt til regional veileder og Vivats administrasjon i Tromsø. Regional veileder følger eventuelt opp med den aktuelle kurslederen dersom evalueringene indikerer behov for det. Evalueringene arkiveres i Tromsø.

BDO har fått oversendt evalueringsskjemaene. Deltagerne svarer på en skala fra 1 til 10 med mulighet for utdypende kommentarer avslutningsvis. For evalueringen av kurset Førstehjelp ved selvmordsfare inkluderer undersøkelsen eksempelvis noen av følgende spørsmål og påstander:

- Hvordan evaluerer du kurset Førstehjelp ved selvmordsfare?
- Dersom jeg møter en person i selvmordsfare i profesjonell sammenheng, vil jeg ha praktisk nytte av dette kurset.
- Jeg føler meg forberedt på å møte en person i selvmordsfare.
- Jeg følger meg trygg på at jeg kan hjelpe en person i selvmordsfare.

I evalueringene har Vivat generelt fått veldig gode tilbakemeldinger. Utover denne evalueringen ved kursavslutning har ikke Vivat noen formelle mekanismer for å fange opp tilbakemeldinger. Vivat har ikke gjennomført andre former for evaluering av egne kurs, eksempelvis gjennom å kontakte tidligere deltagere for å undersøke langtidseffekter. Vivat presiserer at de er godt kjent med og har bidratt i norske studier av tidligere kursdeltakeres opplevelse av- og bruk av kompetanse etter gjennomført Førstehjelpskurs. De opplyser videre at de har god kjennskap til internasjonale studier med fokus på opplevd kompetanse og handlingskompetanse etter deltagelse på kursene ASIST (Førstehjelp ved selvmordsfare) og safeTALK (Oppmerksom på selvmordstanker).

5.2.2 Vurdering

Det er vår vurdering at Vivat, gjennom deltagerevalueringer ved alle kursenes slutt, har et tilfredsstillende kunnskapsgrunnlag for å sikre måloppnåelse på kort sikt. Kursevalueringene gir primært et bilde av tilfredshet og opplevd effekt umiddelbart etter kurset. Vivat sitter på en database med kursevalueringer og kontaktinformasjon til kursdeltagere for en rekke år. Vivat

kan dermed bruke denne informasjonen til å undersøke effekter også på lang sikt, for eksempel ved å kontakte deltagerne og sende dem en oppfølging av evalueringen. En slik prosess vil være enklere dersom deltagerlister og kontaktinformasjon lagres digitalt i en felles database, og dersom deltagerevalueringer gjøres elektronisk. Slike effektundersøkelser krever både tid og ressurser, og det vil være et prioriteringsspørsmål for Vivat om de ønsker å gjøre dette eller ikke. Det er vår vurdering at Vivat på et tidspunkt bør gjøre dette, da det vil kunne gi økt trygghet for at kursene gir ønsket effekt.

5.3 I HVILKEN GRAD SAMARBEIDER VIVAT MED ANDRE RELEVANTE AKTØRER, ER DET SATT MÅL FOR SAMARBEIDET OG FØLGES RESULTATENE OPP?

5.3.1 Fakta

Vivats fremste samarbeidspartner²³ er RVTSe i de ulike helseregionene. Vivat har én felles samarbeidsavtale med RVTSe som helhet og tilleggsavtaler med flere RVTSe.²⁴ I fellesavtalen heter det at Vivat og RVTSe skal være «aktive ambassadører for hverandre på ulike måter, som synlighet på hverandres websider og ved å fronte hverandres tilbud på arenaer der dette er naturlig». Videre sier avtalen at Vivat og RVTSe skal samarbeide om å spre selvmordsforebyggende kompetanse.

Samarbeidsavtalen mellom Vivat og det enkelte RVTSe regulerer eksempelvis organisasjons- og ressursrelaterte spørsmål, særlig knyttet til stillingene de to virksomhetene samarbeider om. I tillegg heter det eksempelvis i avtalen mellom Vivat og RVTSe Sør at «RVTSe Sør promoterer kursprogrammet til Vivat i sine kompetansehevingsprogram og i andre aktuelle fora», samtidig som RVTSe Sør skal legge til rette for at «ansatte ved RVTSe Sør som er utdannet kursledere, kan holde obligatoriske årlige kurs, samt delta på regionale og nasjonale kursledersamlinger i regi av Vivat selvmordsforebygging».

Videre har Vivat en felles samarbeidsavtale med Regionalt kunnskapssenter for barn og unge - psykisk helse og barnevern Nord (RKBU Nord), RVTSe Nord og Kompetansesenter rus, Nord-Norge (KoRus Nord)²⁵. Formålet med avtalen er å «styrke samarbeidet mellom kompetansemiljøene [for] å oppnå synergieffekter og god ressursutnyttelse, og å unngå unødvendig overlapping». Videre beskriver avtalen hvordan dette samarbeidet skal organiseres og hva ambisjonene for samarbeidet er.

I tillegg har Vivat mer uformelle samarbeid med aktører som Nasjonalt senter for selvmordsforskning og -forebygging (NSSF), Folkehelseinstituttet, Samisk Nasjonalt Kompetansesenter (SANKS) og Kompetanselederforum Nord. De er i prosess for å formalisere samarbeidet med Landsforeningen for etterlatte etter selvmord (LEVE), og har blant annet gjennomført formelle samarbeidsmøter og staket ut vei for videre samarbeid.

Vivat har opplyst at samarbeidene følges opp og evalueres på ledernivå gjennom møter. Eksempelvis deltar Vivat på årlige møter med hele det selvmordsforebyggende miljøet i Norge. Dette er et formelt samarbeid, hvor møtene arrangeres av NSSF og landets RVTSe som innkaller alle øvrige deltagere.

5.3.2 Vurdering

Det er vår vurdering at Vivat har et bredt samarbeid med andre relevante aktører. Samarbeidet er formalisert gjennom avtaler med noen aktører, mens det er mer uformelt og *ad hoc*-basert for andre. Gjennom samarbeidsavtalene er det definert noen mål og tiltak for samarbeidet, men presisjonsnivået på målene og tiltakene varierer. Det er vår vurdering at samarbeidsmålene kunne vært enda mer eksplisitte og etterprøvbare for å skape en større grad av forpliktelse

²³ Med samarbeidspartner eller relevant aktør mener vi andre organisasjoner som driver med lignende arbeid. LivingWorks og Universitetssykehuset Nord-Norge er omtalt under organisering, og omtales ikke som en samarbeidspartner som sådan. «Kunder» som omtales som samarbeidspartnere av Vivat i rapportering til Helsedirektoratet er heller ikke gjennomgått, herunder Forsvaret og ulike kommuner og fylkeskommuner.

²⁴ Det er ulike årsaker til å inngå tilleggsavtaler med RVTSe. I nord er det fordelaktig med en avtale som følge av lokasjon og samhandling. Utover dette kan både samarbeid og samhandling i tillegg til punkt om ansettelsesforhold, for eksempel dersom ansatte i RVTSe også er kursledere for Vivat, være årsaker til at det inngås tilleggsavtaler.

²⁵ I dette samarbeidet tilhører også NAPHA og SANKS.

mellom partene. Videre vurderer vi at oppfølging av samarbeidet, gjennom møter og kommunikasjon på ledernivå, er hensiktsmessig gjennom møter og kommunikasjon på ledernivå.

6 ANBEFALINGER

Med utgangspunkt i våre funn og vurderinger mener vi at Vivat selvmordsforebygging, gitt dagens rammer, er hensiktsmessig organisert, og at deres planer for bruk av tilskuddsmidler er tilfredsstillende. Videre mener vi at den praktiske gjennomføringen av kursene i all hovedsak er hensiktsmessig. Også når det gjelder måloppnåelse knyttet til å gjøre personer i stand til å møte personer i selvmordsfare, vurderer vi at Vivats kurs i stor grad oppnår dette. Når det gjelder kursprogrammets tilgjengelighet og måloppnåelse har vi likevel følgende anbefalinger til aktiviteter og tiltak:

- Utarbeide en markedsplan som definerer mål og tiltak for Vivats samlede markedsarbeid
- Etterstrebe standardiserte og faste kurspriser der det er hensiktsmessig
- Utføre flere evalueringer med tidligere deltagere for å vise måloppnåelse på lang sikt
- Etterstrebe forpliktende, eksplisitte og etterprøvbare mål og tiltak i samarbeidsavtaler

Vivat selvmordsforebygging bør utarbeide en plan for markedsføring som definerer mål og tiltak

Vivat selvmordsforebygging har begrensede ressurser, og prioriterer ikke aktiv markedsføring gjennom typiske salgskanaler. Det er vår vurdering at organisasjonen vil være tjent med å utarbeide en tydeligere markedsføringsstrategi som definerer mål og tiltak, og kan bidra til koordinering av markedsføringsarbeidet.

Vivat selvmordsforebygging bør etterstrebe standardiserte kurspriser

Vi mener at kursene er tilgjengelige for deltagere med hensyn til pris, lokasjon og tidsbruk. Den viktigste barrieren for deltakelse er tillatelse og støtte fra overordnede. Vår vurdering er at prisen på kursene er hensiktsmessig. Vi mener likevel at det at prisene er basert på elementer som varierer fra gang til gang kan være utfordrende for ansatte som skal forklare kursprisene.

Vivat selvmordsforebygging bør utføre flere evalueringer med tidligere deltagere dersom måloppnåelse på lang sikt skal bekreftes

Spørreundersøkelsen viser at kursdeltagerne opplever at kurset har gjort dem bedre i stand til å møte personer i selvmordsfare, og at ca. 93 prosent av respondentene som har møtt mennesker i selvmordsfare har brukt kursets innhold. Vivat selvmordsforebygging gjennomfører spørreundersøkelser med kursdeltagere like etter kurset, og vi mener at dette gir et tilfredsstillende kunnskapsgrunnlag for å sikre måloppnåelse på kort sikt. Dersom måloppnåelse på lang sikt skal måles bør det gjennomføres flere målinger, fortrinnsvis før, like etter og etter utvalgt antall år etter kursene.

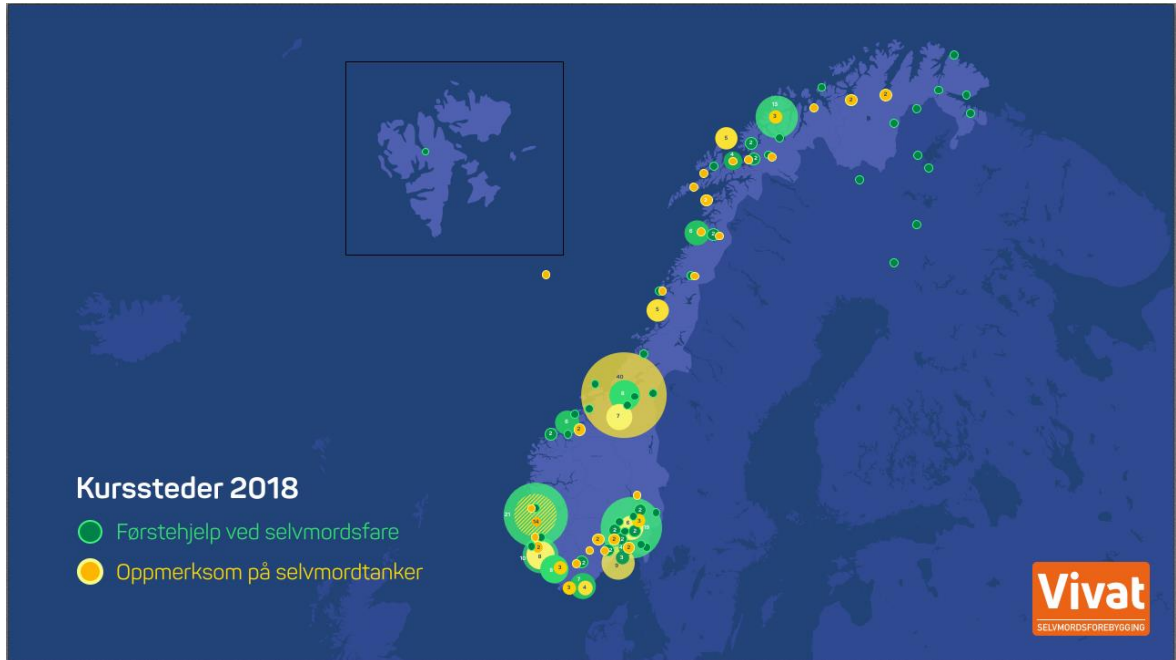
Vivat selvmordsforebygging bør etterstrebe eksplisitte og etterprøvbare mål og tiltak i samarbeidsavtaler

Vivat selvmordsforebygging har et bredt samarbeid med mange relevante aktører, som i større eller mindre grad er formalisert gjennom avtaler. I samarbeidsavtalene vi har fått oversendt er det definert mål og tiltak for samarbeidet, men vi mener at samarbeidsmålene bør være mer eksplisitte og etterprøvbare for å skape større grad av forpliktelse mellom deltagerne.

7 VEDLEGG

7.1 OVERSIKT OVER KURSSTEDER I 2018

Figur 11: Oversikt over kurssteder i 2018 for kursene Førstehjelp ved selvmordsfare og Oppmerksom på selvmordstanker. Kilde: Vivat.

7.2 OVERSIKT OVER ANTALL KURSDELTAKERE FRA 1998 TIL 2018

Figur 12: Oversikt over antall kursdeltakere i kursene Førstehjelp ved selvmordsfare og Oppmerksom på selvmordstanker fra 1998 til 2018. Kilde: Vivat.

KONTAKT

MORTEN THUVE

Partner

m: +47 916 47 115
e: Morten.Thuve@bdo.no

BDO AS, et norsk aksjeselskap, er deltager i BDO International Limited, et engelsk selskap med begrenset ansvar i henhold til garanti, og er en del av det internasjonale BDO-nettverket, som består av uavhengige selskaper i de enkelte land. Foretaksregisteret: NO 993 606 650 MVA. Medlem av Den Norske Revisorforening.

Leveransen er utarbeidet for oppdragsgiver, og dekker kun de formål som med denne er avtalt. All annen bruk og distribusjon skjer for oppdragsgivers regning og risiko. BDO AS eller BDO Advokater AS vil ikke kunne gjøres ansvarlig overfor en tredjepart.